

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie en sekr.: postbus 7176, a'dam

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

G. VAN ATTEN — GORINCHEM

De Here maakt Zijn werk bekend

Openb. 10

(1)

Hoe een reeks artikelen als deze serie over een aantal hoofdstukken uit het boek Openbaring gelezen wordt, weet ik niet. Ik hoop, dat het gebeurt met de open bijbel er naast. Dat lijkt me ook de beste manier om naar een preek te luisteren: Uw bijbel er bij open. De woorden maar niet over je heen laten komen, maar de predikant, zo hij daartoe de gelegenheid biedt, volgen. Niet elke preek zal zich er even goed voor lenen, maar een serie preken, zoals die voortgekomen, zeker wel. In verband met het feit, dat deze reeks uit een serie preken is voortgekomen, valt het te verstaan, dat in de artikelen sommige dingen meer gecomprimeerd zijn gezegd dan in de preken zelf. Dat zal wel te merken zijn geweest. In de tweede plaats wil ik opmerken, dat „insiders” mogelijk hebben opgemerkt, dat ik voor de verklaring van onderdelen nog al eens gebruik gemaakt heb van de dissertatie van dr C. v. d. Waal, Oudtestamentische priesterlijke motieven in de apocalypst. Daar is meestal een bredere verantwoording te vinden inzake verschillende onderdelen (ik noem als voorbeelden: de oudsten uit hoofdstuk 4 als engelen, het boek in Gods rechterhand het boek des levens).

—o—

De tweede alinea hierboven kan worden beschouwd als een opmerking tussen haakjes. De eerste heb ik gemaakt, omdat het bij de bespreking van Openb. 10 gewenst is, niet alleen dit hoofdstuk door te lezen, maar ook enkele andere bijbelgedeelten in de verklaring te betrekken. De Schrift moet nu dus niet alleen open bij het hoofdstuk, dat nu aan de orde is. Leest U eerst eens Ezechiël 2 : 1—3 : 3.

Als U het gedaan hebt, begrijpt U wel waarom. In dat gedeelte is, net als in Openb. 10, sprake van een boek, dat moet worden

opgegeven. In beide gevallen is het zoet in de mond. De betekenis van het opeten is wel duidelijk, dunkt me.

Wij zeggen ook wel eens, dat we een boek hebben verslonden. Dat betekent dan, dat we het in één adem hebben uitgelezen; het heeft ons zo geboeid, dat we er niet los van konden komen: het boek had ons te pakken. En als het niet gaat om een spannende avonturenroman, maar om een boek met een boodschap, dan gaan we over die boodschap nadenken, er met anderen over spreken, en als het een goede boodschap is, die ook in praktijk brengen.

Zo'n boek haalt ons niet uit de werkelijkheid weg. Dat doet een avonturenroman wel. Als we die uit hebben, komen we met een schok in de werkelijkheid terug, waar het boek ons een poosje uit gehaald heeft.

Een boek met een goede boodschap, haalt ons niet uit de werkelijkheid weg. Het leert ons die werkelijkheid eens met andere ogen te bekijken. Als Ezechiël en Johannes een boek krijgen, met de opdracht om het op te eten, geeft hun dat een taak mee. Bij Ezechiël staat het verhaal over de hand, die naar hem is uitgestrekt en hem de boekrol overhandigt, midden tussen de opdrachten om te profeteren. De HERE zendt Zijn profeet naar een tegensprekend, weerspannig volk. Maar hij mag niet zeggen: ze luisteren toch niet — hij moet spreken, of ze luisteren of niet. Als de Here komt met Zijn straffen, zullen ze nooit kunnen zeggen: we wisten van niets. Niets overkomt hun onvoorbereid.

Het volk, dat de woorden van de profeet hoort, moet weten wat het met zijn zonden de HERE heeft aangedaan, en wat hun daárom te wachten staat. Want het boek, dat Ezechiël moet eten, is van binnen en van buiten, van voren en van achteren, volgeschreven met klaagliederen, gezucht en gejammer. De profeet krijgt geen vrolijke boodschap mee.

Toch smaakt het boekje zoet — net als het later bij Johannes zoet smaakt, als honing. Want: ondanks de moeilijke inhoud, het bittere van klaagliederen, bevat het boek woorden van de HERE. En als de HERE spreekt, opent Hij

Zijn hart voor ieder, die horen wil. Ook als Hij Zijn straffen aankondigt. Dan zet de HERE Zijn hart open, om het hart van het volk, tot welk Hij spreekt, open te krijgen.

Ook als de profeet een boek van klaagliederen moet openen, geldt wat we lezen in Klaagl. 5 : 31: niet van harte verdrukt en bedroeft Hij de mensenkinderen. De HERE neemt liever aan dan dat Hij verstoot.

Ezechiël spreekt tot mensen, die de straf aan den lijve ondervinden. Hij spreekt bij de ballingen in Babel. Hij moet hen tonen, dat ze echt verdiend hebben, dat ze hier zijn; en dat ook de overigen zullen volgen. De boodschap is bitter. Nog bitterder is het, als geen mens er naar luisteren wil; als de harten voor die boodschap niet open gaan.

Toch is Ezechiël, de boetprofeet, een gezant van de liefde Gods.

—o—

Dat geldt ook van een andere profeet uit het O.T.

We slaan nu op de woorden van Amos, en daaruit speciaal hoofdstuk 3 : 1-8. De boodschap, die Amos heeft voor Gods volk, is het woord van de HERE: Ik zal Uw ongerechtigheden aan U bezoeken. Israël, het tienstammenrijk, zit in ellende, hoe dan ook. Nu moeten ze vragen, hoe dat komt. In gewone, dagelijkse gebeurtenissen, kunnen ze dat ook. Als ze ergens in het woud een leeuw horen brullen, weten ze dat die een prooi heeft. Als ze op vogeljacht zijn met een klapnet, weten ze: als het net dichtslaat, komt dat omdat er een vogel op het aas is afgekomen. En omgekeerd: als ze een vogel op hun net zien neerschieten, weten ze: er is een lokaas in dat net. Ze kennen oorzaken en gevolgen. Ze weten wat er gebeurt, als in de stad de bazuin geblazen wordt: dan schrikken allen op.

—o—

Dit alles vindt U in Openb. 10 duidelijk terug. In heel het boek Openb. trouwens. Het begin luidt niet voor niets: openbaring van Jezus Christus, welke God Hem gegeven heeft om Zijn dienstknechten te tonen hetgeen weldra moet geschieden... En: zalig hij, die voorleest, en zij die horen de woorden van de profetie en bewaren hetgeen daarin geschreven staat, want de tijd is nabij. Zo zegt de Here Jezus zelf, wat Amos zei: de Here HERE doet geen ding, of Hij openbaart zijn raad aan Zijn knechten, de profeten.

U vindt dat letterlijk in Openb. 10 : 7: in de dagen van de stem van

de zevende engel, wanneer hij bazuinen zal, is ook voleindigd het geheimenis van God, gelijk Hij Zijn knechten, de profeten, heeft verkondigd.

Het geheimenis van God! Maar dat geheim is niet verborgen gebleven. Hij heeft het aan Zijn knechten, de profeten, verkondigd. En dat weer niet met de bedoeling, dat die het voorzich zouden houden. Integendeel: het boek Openbaring is bestemd voor Jezus' dienstknechten, voor Zijn gemeente. Wie goed op de woorden van de profetie let, wordt zalig gesproken.

Het laatste bijbelboek staat, met alle verschrikkingen die er in zijn opgetekend, in de Schrift omdat de Here niets wil doen, zonder het tevoren aan Zijn dienstknechten bekend te maken. Met een tweevoudige bedoeling: in de eerste plaats, opdat Zijn eigen kinderen niet zullen schrikken, als het zover is; en in de tweede plaats, om alle afvalligen en ongelovigen te bewegen, tot Hem te komen. Niet verplettering te zoeken onder bergen en heuvels, maar en schuilplaats ten leven bij de Here God.

Allen moeten weten: geschiedt er een ramp in de stad, zonder dat de HERE die bewerkt?

(wordt vervolgd)

IN DIT NUMMER

Pagina 121

Ds G. van Atten,
De Here maakt Zijn werk bekend

Pagina 122

Prof. C. Veenhof,
Sikkel en hamer boven Europa

Pagina 123

Prof. dr A. Th. van Deursen,
Amsterdams kerkelijk verleden

Pagina 124-125

D. W. L. Milo,
Geen dwang

Ds G. Visser,
Het boek Daniël

Pagina 126

Kinderbescherming en nog wat

Prof. C. Veenhof,

Pagina 127

Persschouw

C. VEENHOF — KAMPEN

Sikkel en hamer boven Europa

In ons vorige artikel hebben wij een en ander gezegd over de „structuur” van en de „orde” in de kommunistische partijen zoals die naar de opvatting van Lenin behoren te zijn. En die sinds hij de leiding in de kommunistische wereld kreeg ook metterdaad zo geworden en sindsdien gebleven zijn. We hoorden toen dat die partijen bestaan uit **beroepsrevolutionairen** die tot absolute gehoorzaamheid zijn verplicht aan wat de partij vaststelt. Die partijen behoren te zijn de „stalen bataljons” van het proletariaat. We willen nu wat nader ingaan op de activiteit van de kommunistische partijen, speciaal zoals die in de niet-kommunistische landen opereren.

Omkering van alle waarden

Om deze activiteit op de juiste waarde te kunnen taxeren is het nodig goed te bedenken dat het ethos, de moraal, het recht; kortom de begrippen van waar, goed en schoon bij de kommunisten een totaal andere „vulling” hebben gekregen dan die welke zij in de z.g. „westerse wereld” globaal genomen nog bezitten. En evenzo dat hun historiebeschrijving, situatie-tekeningen, berichtgeving enz. enz. een totaal andere zijn, een andere **funktie** bezitten dan in het nog steeds onder invloed van het Christendom staande westen. Woorden als vrijheid, vrede, gemeenschap betekenen voor de kommunisten iets totaal anders dan voor de westerse democraten. Dr E. Brongersma schreef eens: „Er is alle reden het kommunisme te beschouwen als de grootste en gevaarlijkste aanslag op de moderne mens. Het is een verderfelijke stelsel, en in naam van het kommunisme wordt een allerverderfelijkste praktijk gehuldigd. Het staat voor materialisme, Godsloochening, klassenstrijd, totalitaire dictatuur, ontrecting van de mens, vernietiging van het gezinsleven; het geeft aan begrippen als waarheid, goedheid, schoonheid, rechtvaardigheid en vrijheid een geheel andere inhoud: het maakt een afschuwelijke caricatuur van wat men daaronder pleegt te verstaan, en het ijvert voor een democratie, die **niets** gemeen heeft met het politieke ideaal van de Westeuropese volkeren.” In het kommunisme vond een „Umwertung aller Werte”, een omkering van alle waarden, plaats. Bij de bespreking van alle aspecten van het kommunisme en de kommunistische partijen dient men dat steeds voor ogen te houden. Dit vooropstellende gaan we iets zeggen over het optreden, de

Kerkelijk Leven

werkwijze, de doelstellingen van de kommunistische partijen zoals deze in de „onfeilbare” geschriften van Lenin voorgeschreven zijn.

Klassenstrijd en dictatuur

Zoals ieder bekend is vormt in de marxistisch-leninistische ideologie de leer van de „klassenstrijd” een fundamenteel hoofdstuk. Als ooit een of andere religie of wereld- en levenbeschouwing een **antithese** heeft geproclameerd en in praktijk gebracht dan is het wel die van de kommunisten! Er bestaat namelijk volgens Lenin een onoverbrugbare kloof tussen de bourgeoisie en het proletariaat, tussen de kapitalisten en de door dezen uitgebuiten, tussen de bezitters en de niet-bezitters. En er is **strijd** tussen beide categorieën van mensen, er **moet** een strijd zijn, een strijd op leven en dood, tussen die beide, tot de bourgeoisie, de kapitalisten, de bezitters zijn geliquideerd. Tussen die twee categorieën woedt de **klassenstrijd**. En die moet door het proletariaat, de uitgebuiten, de niet-bezitters gevoerd worden in alle „imperialistische”, „kolonialistische”, „kapitalistische” volken en staten. Dat wil zeggen: in **alle niet-kommunistische volken en staten**. Want **alle** volken en staten, waarin het nog niet tot de „dictatuur van het proletariaat” is gekomen, zijn naar het oordeel van de kommunisten **per definitie** „kapitalistisch”, „imperialistisch”, „kolonialistisch”. De „klassenstrijd”, die met alle middelen, legale en illegale, sluwe en harde, moet worden gevoerd, is evenwel nooit een doel op zichzelf. Zij is niet meer dan een voorbereiding van de volgende fase op de weg naar de overwinning van het kommunisme, namelijk die van de „dictatuur van het proletariaat”. Lenin schreef hierover in een van zijn hoofdwerken: „**Staat en revolutie**” het volgende: „Het marxisme beperken tot de leer van de klassenstrijd wil zeggen: het marxisme besnoeien, misvormen, reduceren tot wat voor de bourgeoisie aanvaardbaar is. Marxist is slechts hij die de erkenning van de klassenstrijd uitstrekt tot de erkenning van de dictatuur van het proletariaat.” En van deze dictatuur van het proletariaat zegt Lenin in een van zijn belangrijkste boeken: „**Het linkse radicalisme, de kinderziekte van het communisme**” o.a. dit: „De dictatuur van het proletariaat is de meedogenlooste oorlog, vol opofferingen, van de nieuwe klas-

se, tegen een machtiger vijand, tegen de bourgeoisie, waarvan het verzet zich door haar val (zij het ook maar in één land) vertienvoudigd heeft en waarvan de macht niet alleen bestaat in de sterkte van de internationale betrekkingen van de bourgeoisie — Lenin schreef dit in 1920 — maar ook in de macht der gewoonte in de sterkte van de kleine productie. Want de kleine productie bestaat helaas nog zeer, zeer veel in de wereld; maar de kleine productie verwekt ononderbroken, dagelijks, elk uur, elementair en in massale omvang kapitalisme en bourgeoisie. Om al deze redenen is de dictatuur van het proletariaat noodzakelijk, en de zege over de bourgeoisie is onmogelijk, zonder een lange, hardnekkige, verbitterde strijd op leven en dood, een strijd die volharding, discipline, standvastigheid, onbuigzaamheid en eensgezinde wil eist”. Deze dictatuur van het proletariaat is „een taai strijd, een bloedige en onbloedige, gewelddadige en vreedzame, militaire en economische, paedagogische en administratieve strijd tegen de machten en tradities van de oude maatschappij. De macht van de gewoonte van miljoenen en nog eens miljoenen is de vreselijkste macht. Zonder een ijzeren, in strijd gestaalde partij — het „stalen bataljon van het proletariaat” — zonder een partij die het vertrouwen geniet van alles wat in de aangevoerde partij eerlijk is, zonder een partij die de kunst verstaat de stemming van de massa te volgen en te beïnvloeden, is het onmogelijk deze strijd met succes te voeren.” Deze dictatuur is voorts „staatsmacht, die rechtstreeks steunt op sterk gezag. Sterk gezag in het tijdperk van de twintigste eeuw — zoals trouwens in het algemeen in het tijdperk van de beschaving — is noch vuist noch knuppel, **MAAR HET LEGER**.” Voor wie het bovenstaande in al zijn consequenties heeft doorzien is het duidelijk waarom de kommunistische partij in Portugal onder leiding van de uiterst bekwaame revolutionaire Alvaro Cunhal er bij al haar manoeuvres vóór alles op uit is haar greep op het leger te verstevigen. De democratische partijen in Portugal hebben er zich fel tegen verzet dat de MFA, de „Beweging der Strijdmachten” ook na de verkiezing van het parlement de feitelijke macht in het land in handen houden. De kommunistische partij steunde evenwel de MFA uit alle macht, want zij wil het leger in haar greep houden! Want de macht over het volk veroveren, dat wil zeggen: de „dictatuur van het proletariaat”, realiseren kan immers in onze tijd alleen worden bereikt als men het leger in zijn macht heeft, althans niet tegen zich heeft. Zó heeft Lenin gepredikt. En tot nu toe boekte de kommunistische partij in Portugal in het manipuleren met het leger succes op succes!

Moraal van het kommunisme

Openhartig, brutaal, uitdagend verklaarde Lenin zo waar het hem in de kommunistische partij omging en gaat. **Wereldrevolutie via klassestrijd** en de gewelddadige, meedogenloze en bloedige **dictatuur van het proletariaat**.

Pastorale notities

Het maakt nog verschil hoe en door wie iets gezegd wordt

Twee kunnen ons hetzelfde zeggen; toch nemen we het van de een gemakkelijker en gerader aan dan van de ander. Dit persoonlijke element vermag niemand uit te schakelen. En het is goed als we daarmee bij ons spreken en schrijven over dingen ook rekening houden. We moeten elkaar de waarheid zeggen, maar op welke manier en met welke bedoeling houden we elkaar de waarheid voor.
Het behaagt de HERE zijn kerk te onderwijzen, te regeren en te verzorgen door de dienst van mensen. Dit zijn geen ideale, geen volmaakte mensen. Het zijn mensen met allerlei zwakheden en gebreken en soms hinderlijke eigenaardigheden. Daarmee kunnen ze in hun ambtelijke dienst het goede Woord Gods in de weg staan. Heel dikwijls zo, dat ze er zich zelf niet van bewust zijn.
Ook voor anderen is het soms heel moeilijk te zeggen wat het eigenlijk is, dat ze naar een bepaalde dominee zo moeilijk kunnen luisteren, en dat ze van een bepaalde ouderling niet graag huisbezoek ontvangen, en dat ze met een bepaalde diaken liever niet over hun financiële zorgen spreken. De betreffende ambtsdragers merken dat wel op. Ze zijn dan geneigd de oorzaak van het weinig-vertrouwen-ontvangen te zoeken bij de gemeenteleden: deze staan niet open voor het Woord; ze vestaan de betekenis van het huisbezoek niet; ze hebben geen oog voor het onderling liefdebetoen in Christus' kerk; in één woord: het is miskenning van het ambt.
Toch behoeft dat nog allermist het geval te zijn.
Bij kerkelijke kwesties en bij het polemiseren tussen broeders in de pers mogen we dit 'persoonlijk' element bij al de goede bedoelingen, die we hebben en de rechtmatigheid van de zaak, die wij voorstaan, nooit vergeten. Niet ieder kan maar alles en op allerlei wijze zeggen. We moeten maar blijvend het woord van Jakobus (3 : 17, 18) in gedachten houden: 'De wijsheid die van boven is, die is ten eerste zuiver, daarna vreedzaam, bescheiden, gezeggelijk, vol van barmhartigheid en van goede vruchten, niet partijdig oordelende, en ongeveinsd. En de vrucht der rechtvaardigheid wordt in vrede gezaaid voor degenen, die vrede maken'.

B. Telder, Bilthoven

Wanneer men zich de inhoud van deze keiharde uitspraken goed heeft gerealiseerd, beseft men dat daarin op angstwekkende wijze een opvatting van het ethos, de moraal aan het licht treedt die vloekt met wat in het Westen tot dusver, al was het met allerlei hypocrisie, gehuldigd werd. We willen over dat ethos, die moraal nu nóg wat zeggen. Lenin verklaarde in een toespraak op het derde Groot-Russische congres van de kommunistische jeugdorganisatie: „De moraal is ondergeschikt aan de belangen van de klassenstrijd.” De bekende Sovjet-ideoloog A. Sjieskin schreef: „Het Marxistisch-Leninisme ziet de hoogste norm van de kommunistische moraal in de strijd voor het kommunisme.” Dat wil zeggen dat **alles**, maar dan ook letterlijk alles, wat de kommunistische wereldrevolutie naderbij brengt reeds dáárom zonder meer goed is. Rebecca Cooper schreef, dat de moraal van het Marxisme hierin

bestaat, dat de gewapende revolutie en de dictatuur van het proletariaat gerechtvaardigd worden daardoor dat ze noodzakelijke middelen zijn om de mensheid gelukkig te maken.

En om niet meer te noemen: In zijn opdracht aan de communisten in de niet-kommunistische landen om zo veel mogelijk te infiltreren in kerken, vakbonden, universiteiten en alle mogelijke andere organisaties, gaf Lenin o.a. deze aanwijzing: „Het is noodzakelijk zijn toevlucht te nemen tot alle soorten trucs, list, onwettige middelen, geheimhouding en het verbergen van de waarheid.”

In zijn indringende studie over de kommunistische mens schreef Prof. De Vos o.a. het volgende: Voor een communist is goed „alles wat het doel bevordert, slecht alles wat de komst van het communisme belemmert. De kommunistische moraal is utilistisch in de meest strikte zin des woords. Het communisme huldigt de leer dat het doel de middelen heiligt. Vandaar dat terreur volkomen geoorloofd is, mits zij slechts het doel dient. Deze middelen, die wellicht de mens tegen de borst stuiten, worden pas overbodig, wanneer het doel bereikt is. Dan komt de natuurlijke goedheid van de mens weer boven, omdat dan immers de omgeving, die de mens volkomen bepaalt, daarvoor gegeven is. Dan kan ook de communist zich geheel aan zijn natuurlijke goedheid overgeven. In aansluiting aan een bekende uitspraak van Lenin kan men zeggen, dat hij voorlopig nog hoofden moet splijten, maar dan hoofden kan strelen”. Totdat het communisme ten volle heeft gezegevierd „is de moraal geheel ondergeschikt aan de belangen van de klassenstrijd van het proletariaat, aldus Lenin.” Napoleons uitspraak dat men eieren moet stukslaan om een ommelet te kunnen maken, is een rake typering van Lenins opvatting over de klassenstrijd en de dictatuur van het proletariaat. Mevr. Roland Holst heeft deze afschuwelijke leer van Lenin in een van haar gedichten zo vertolkt:

Hoevele harten er nodig zijn,
Gij moogt ze nemen en de
prijs blijft klein
De prijs blijft klein voor het
mensengeluk
Al gaan duizendmaal duizend
harten stuk.

De terreur

Lenin heeft de hoofden gespleten. „Menen jullie werkelijk, dat wij de overwinning kunnen behalen zonder de meest straffe terreur?” vroeg Lenin zijn partijgenoten die zich na de oktober-revolutie van 1917 beklaagden over zijn harde bewind. En Lenin gaf opdracht een „Buitengewoon Comité tot Onderdrukking der Contra-Revolutie” in het leven te roepen. Het is de Tsjecha, later gevolgd door de G.P.U. en de K.G.B. En deze hebben gruweldaden verricht die hun weerga in de geschiedenis niet kennen. Miljoenen zijn het slachtoffer geworden van deze lugubere, van „de dictatuur van het proletariaat” onafscheidelijke, monsterlijke organisaties. In Rusland, in China, in Korea, in Vietnam en in alle kommunistische staten. Wat ik in de rapporten over de slachtpartijen die de Vietcong na het Tet-offensief onder de Zuid-

Vietnamezen aanrichtte las, overtreft alles wat ik aan misdadigheid, wreedheid en beestachtigheid gelezen heb.

Wat Solzjenitsyn over de praktijk van het communisme gepubliceerd heeft doet de vraag opkomen: hoe bestaat het dat mensen zo kunnen ontaarden — en daartegenover zo onverschillig zijn?

Maar dit alles behoort nu eenmaal essentieel tot de moraal van het communisme.

Wie daar iets van verstaat was ook allerm minst verrast dat de Vietcong en Noord-Korea de accoorden van Parijs onmiddellijk na de sluiting ervan op alle manieren schonden. Alleen een onnozele gans kon verwachten dat dat niet zou gebeuren! ¹⁾

Ten die accoorden gesloten waren verklaarde Le Duc Tho, de beroemde Noord-Vietnamese onderhandelaar, dat de Parijse accoorden een overwinning waren voor het Vietnamese volk.

De 17de breedtegraad, die de grens tussen Noord- en Zuid-Vietnam zou vormen was z.i. „geen militaire demarcatielijn en geen staatkundige of geografische grens.”

Over de status van de Noordvietnamese troepen in Zuid-Vietnam zei hij letterlijk: „We hebben hier meer dan vijf jaar van gepraat en tijdens de talloze besprekingen tussen dr Kissinger en mij is dat herhaaldelijk ter sprake gekomen. We verwerpen volkomen de beweringen over Noordvietnamese troepen in Zuid-Vietnam omdat deze beweringen politiek (!!!) en juridisch (!!!) ongemotiveerd zijn.” Noord-Vietnam erkent eenvoudig geen Zuid-Vietnam! Er is immers volgens hem maar één Vietnam, daarvan is Hanoi de hoofdstad en hebben de leiders dáár de dictatuur over heel het Vietnam in handen.

De geprojecteerde „Raad van Eenheid en verzoening” tussen de partijen was een farce. Want één van de partijen noemde zich nota bene de Voorlopige regering van Zuid-Vietnam! En de controle-commissie die op de scheiding der troepenmachten moest toezien werd van meet af door de kommunistische leden ervan in haar arbeid zo gesaboteerd dat de canadese leden daarvan zich daaruit terugtrokken. ²⁾

In januari 1973 waren er plm. 125.000 Noordvietnamese soldaten in Zuid-Vietnam, nu 400.000!

Toen aan Le Duc Tho na het sluiten van de „Parijse accoorden” gevraagd werd of de oorlog in Vietnam de laatste oorlog was geweest antwoordde Tho letterlijk: „Ik ben communist en volgens de Marxistisch-Leninistische theorie zal er oorlog zijn zolang het imperialisme bestaat”!

Wie het a b c van het Leninistisch

¹⁾ Kissinger schreef — zie: Marvin en Bernard Kalb, *Kissinger*, 64, „Voor ons heeft een verdrag een legale en niet alleen maar een nuttige, een morele en niet alleen maar een praktische betekenis. Volgens de opvattingen van de Sovjets is een concessie slechts een fase van een voortgaande strijd.” Zoals ik nader hoop aan te tonen geeft hij met deze woorden precies de opvatting van Lenin weer.

²⁾ Ik las juist in de krant dat de vertegenwoordigers van de twee andere leden van de Internationale Commissie voor Controle en Supervisie (de ICCS) — Polen en Hongarije — alleen klachten van de Zuidvietnamese regering in behandeling namen, wanneer die ook door de Vietcong worden onderstreept, iets dat uiteraard nooit is voorgekomen.

jargon kent weet wat dit betekent. Namelijk dit: wij blijven op alle wijzen en met alle middelen oorlog voeren met alle niet-kommunistische landen en staten tot dat ook deze met de dictatuur van het proletariaat gezegend zijn.

☆☆☆

Een groot deel van het Nederlandse volk heeft deze kommunistische moraal-in-de-praktijk gehonoreerd met miljoenen en miljoenen. Nog onlangs gaf minister Pronk dertig miljoen ter bevordering van dat communisme dat door niemand minder dan de grote russische atoomgeleerde, de dissident Soecharov, getypeerd werd als — ik citeer letterlijk — „niets meer dan een extreme vorm

van kapitalisme zoals die al bestaat in de Verenigde Staten en andere westerse landen. In de Sovjet-Unie is alleen nog meer monopolisering.” Deze kommunistische praktijk werd nu een paar jaar geleden door het Westen gehonoreerd met de „Nobelprijs voor de vrede”. Le Duc Tho was de „winnaar”. Het was ook een ereprijs voor de praktijken van de Sovjet-Unie! De Sovjet-Unie die nooit „de universele rechten van de mens” heeft erkend en die — alweer volgens Soecharov „een geïsoleerde, hopeloos bureaucratische maatschappij is, verstoken van de basisvrijheid te komen en te gaan als men daar zin in heeft.” Het Westen presenteert zichzelf al meer op een presenteerblaadje aan als een geschenk aan het wereldomvattende communisme!

A. TH. VAN DEURSEN — AMSTELVEEN

Amsterdams kerkelijk verleden

Zou er ooit wel eens iemand alle dominees geteld hebben, die sinds de reformatie in Amsterdam hebben gediend? Het moeten er zeker honderden geweest zijn, sommigen in volkomen vergetelheid geraakt, anderen vereeuwigd in een boek of een straatnaam. De onbekenden zijn tegenover de Balthasar Bekkers en de Abraham Kuypers ver in de minderheid. Maar de Amsterdamse gemeente was zonder Kuypers of Bekker ook wel blijven voortbestaan, terwijl ze de grote schare naamlozen niet had kunnen missen. Zij hebben het daarom verdiend, dat dr R. B. Evenhuis in zijn geschiedenis van hervormd Amsterdam hun nagedachtenis heeft teruggeroepen. Het eerste deel is in 1965 verschenen. Het vierde ligt nu voor ons, het vijfde en laatste — dat tot 1899 moet gaan — zal bij leven en welzijn in 1978 verschijnen.

Deze serie is voor de Amsterdamse kerken een bezit, dat vrijwel alle andere Nederlandse steden haar mogen benijden. Het kerkelijk leven elders kennen we alleen grondig voor bepaalde perioden, waar meer of minder bij toeval iets over geschreven is. Voor Amsterdam hebben we nu een doorlopende behandeling die vergelijkingen mogelijk maakt, accentverschuivingen zichtbaar doet worden, en laat zien hoe de ontwikkeling van het gemeentelijk leven over een langere termijn is verlopen. Werden we over meer steden zo ingelicht, dan zou de vaderlandse kerkgeschiedenis heel wat gemeenplaatsen kunnen opruimen.

Het schrijven van zo'n boek vraagt veel ijver en geduld. Het vraagt vooral ook een zekere beslistheid. Het mogen geen twintig delen worden, en het mag geen honderd jaar duren. Daarom moet de auteur kiezen wat hij wil doen en laten. Hij moet grote lijnen kunnen trekken en toch redelijk volledig blijven; concentratiepunten vinden, maar niet te veel details wegborstelen; zijn zaken breed bestuderen, maar het toch aandurven de boeken dicht te klappen en aan het schrijven te gaan. Dat is het talent van Evenhuis. Ook van dit vierde deel geldt nog wat ds A. A. Spijkerboer destijds in de Waagschaal over het eerste opmerkte: „niet in de laatste plaats schuilt de kracht van

het boek in de sereniteit waarmee het geschreven is”. Evenhuis heeft greep op de stof en weet wat hij zeggen wil. Hij doet dat op een altijd even vriendelijke en tegelijk gedecideerde toon. Op zijn beste ogenblikken schrijft hij klaar, helder, overtuigend. Hij weet wat hij met dit materiaal kan doen: vertellen over de Amsterdamse predikanten, ouderlingen en diakenen. Dat is niet gering, maar het is toch tevens een welbewuste beperking. Wie op bladzij 10 leest dat „de Amsterdammer” een degelijk huis bewoonde, een buiten had aan de Vecht of in de Plantage, gekleed ging naar de laatste mode en elke week een koffiehuis bezocht, begrijpt dan wel dat het niet zal gaan over de bijtjes en de bierdragers. En inderdaad, zegt Evenhuis, „weinig zal verteld kunnen worden van de eigenlijke gemeente, omdat daarvoor de gegevens ontbreken” (p. 10).

Dat is natuurlijk niet waar. Honderdduizend mensen verdwijnen niet zomaar in de mist der tijden zonder één spoor na te laten. Evenhuis geeft het ons trouwens zelf te zien. Er staat in zijn boek nog heel wat over die gewone gemeenteleden te lezen. Wie belijdenis wilde doen diende de catechismus te kennen. De dominees gaven echter alleen les aan welgestelden. De anderen moesten maar naar de catechiseermee-

(Vervolg op pag. 126)

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

GEEN DWANG!

Een Oosters sprookje ?

Er was eens een Oosters vorst. Niet zo'n gewone koning, met een eigen koninkrijkje en zo — maar een echte Oosterse vorst. Zo een met honderdzevenentwintig koninkrijken onder zich. Hij regeerde vanaf de Nijlbronnen in midden-Afrika tot en met de bronnen van de Indus in midden-Azië. Hij was waarschijnlijk groter vorst dan Salomo, die slechts van de Perzische Golf tot de Middellandse Zee regeerde. Zijn grootheid was dan ook oogverblindend. Hoe groot, hoe schitterend was zijn eer! De adel van de overwonnen landen lag aan zijn voeten, likte zijn hielen. Zijn rijkdommen waren onbegrensd. Zijn wetten waren onherroepelijk. Hij gebod en het was er. Hij kon weinig verzinnen, dat hij niet kon verwezenlijken. Hij had een harem van hier tot Paasmaandag. Alleen tegen de verveling kon hij niet op.

Daarom verzoon hij een feest. Geen gewoon feest — zo met muziek en illuminatie, met volksspelen en generale amnestie voor de gevangenen — nee, echt iets gróóts. Een feest, waarover men na duizenden jaren nog zou spreken. En wat is een feest zonder eten en drinken? De vorst richtte een feestmaal aan voor zijn vorsten en dienaren, voor zijn hovelingen uit de honderdzevenentwintig landen en voor zijn zeven raadsheeren... welke hem altijd adviezen gaven, zoals de koning graag hoorde.

Heel dat voorname gezelschap mocht in de Oosterse kraton vrij rondwandelen: door de zalen en gangen, door de particuliere vertrekken van de koning, misschien ook door de vrouwenverblijven... Ze kwamen op de daken om zich in de Oosterse daktuinen te vermeien, en ze daalden af tot in de koninklijke schatkelders. In die schatkelders was een luister, een onmeetbaar kapitaal aan edelgesteenten, kostbare metalen, sieraden, rariteiten, amuletten, fijne stoffen, tapijten en betaalmiddelen opgeslagen — zoals niemand voor mogelijk had gehouden. Het werd een complete tentoonstelling van zaken, die gewoonlijk uiterst discreet werden aangeduid en waarvan vrijwel niemand ook maar de inventarislijst had gezien. Want bij dit koninklijk feest ging alles anders dan anders. Zó was het vorstelijk gebod: ieder mocht naar hartelust door het paleis wandelen, van de daken tot de kelders.

Geen wonder, dat de feestgangers er niet genoeg van kregen. Ze konden

geen eind vinden aan het feest. De koning vierde feest: elke dag opnieuw, elke week van voren af aan, elke maand het oude liedje — en het voorname gezelschap feestte mee. Het at en dronk en was vrolijk; nu ja... het trachtte de indruk van vrolijkheid overeind te houden, maar zo iets kost moeite, nietwaar? Dat is zo een half jaar doorgegaan, u mag het geloven of niet. Honderdtachtig dagen en nachten; ze waren geradbraakt.

—o—

Toen verzoon de koning iets anders. Hij keek uit het venster en zag de lange rij arme burgers aan het hek bij de keuken staan. Dat viel hem nu pas op. Die kwamen daar dagelijks om de overschotten van de rijke maaltijden op te rapen, welke door de koksknechten uit de keukenvensters werden gekeild. Dat arme volk profiteerde op zijn manier ook van 's konings goede luim. En dat behaagde de koning. „Arme mensen moeten er zijn”, sprak hij; „anders kwam mijn rijkdom heel niet uit”. Ja, eigenlijk was heel de kostbaarheid van de luister van zijn grootheid onbestaanbaar, zonder deze arme lieden. Daarom besloot de koning ook het gemene volk een feestje aan te bieden, al zou het maar zijn om zijn hovelingen een beetje te plagen. Geen honderdtachtig dagen, geen zes maanden, geen zes weken — maar toch wel één week mochten ze feestvieren. Hier, in 's konings eigenste voorhof, waar de boel nog ingericht stond voor de adellijke hielenlikkers.

En de koning riep het hele volk van de stad bij elkaar. „Kom in mijn paleistuin”, liet hij omroepen — „de koning houdt open hof. Een week lang niet aan het hek van de keuken staan, maar plezier maken in de koninklijke lusthoven, in de tuinhuisjes, in de purperen tenten, op de marmeren terrassen; leggen jullie je maar eens lekker neer op de welriekende sofa's in de koele séparé's, gebruik het koninklijk aardewerk, drink uit de gouden bekers (waarvan er gegarandeerd geen twee gelijke bestaan) en zie of jullie mijn wijn kunt opkrijgen!”

Ze deden zoals de koning beval. Ze drentelden onwennig rond tussen gouden rustbedden en witmarmeren zuilen, raakten de Perzische tapijten met hun geheimzinnige patronen aan, gleden uit op het vele marmer en albast en gevoelden zich als een kat in een vreemd pakhuis. En ja — daar kwamen de gouden bekers met wijn uit 's konings kelder. Bij feest hoort immers wijn en dat in een overvloed, zoals van een koning met honderdzevenentwintig landen mag worden verwacht? Wat is feestvieren zonder wijn?

Ze vierden feest naar 's konings gebod, van hoog tot laag. En ze dronken wijn naar het gebod van de despoot — van hoog tot laag. Ze durfden de kostbare gouden schalen nauwelijks aan hun lippen zetten; dat kunt u toch begrijpen? Salomo had wijze dingen geleerd over de wijn, die een verleider is, een gevaarlijke vijand; Salomo had ook geleerd, een mes op de keel te zetten als ze bij een vorst aanzaten! Daarom durfden ze de zware wijn nauwelijks te proeven, hoewel door de hovelingen drin-

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

DANIËL I

Wereldmacht en Godsregering

Niet alles wat het boek Daniël bevat kan bevredigend worden verklaard; veel vragen zullen blijven. Maar de boodschap is duidelijk: Welke machten zich ook opmaken tot beheersing van de wereld, de HERE regeert en zal blijven regeren.

Die boodschap werd en wordt gebracht aan mensen die de wereldmachten zien komen en gaan, maar die geroepen worden te geloven de dingen die men (nog) niet ziet.

De beginverzen maken het direct al openbaar.

Een nieuwe macht heeft de eeuwenlange heerschappij van Assur te niet gedaan: Babel, in het land

Sinear. De oude strijd van Genesis 11 wordt voortgezet. Toen overwon de HERE. Maar Babel schijnt de verwarring en de verstrooiing te boven gekomen te zijn en nu de HERE en Zijn Gezalfde te overweldigen.

Jojakim, nadrukkelijk tweemaal genoemd als de koning van Juda, wordt overwonnen: het begin van het einde van Davids koningsmacht. Jeruzalem, de stad van God, is machteloos tegenover Babel, de stad van de mens. Een deel van het gerei van Gods huis wordt overgebracht naar de schatkamer in de tempel van de God van Babel. God, de HERE wordt gesmaad, god Mardock verheerlijkt. Dat zijn de waarneembare feiten.

De HERE gaf Jojakim, de koning van Juda in de macht van Nebukadnezar, de koning van Babel.

Dat is de geloofswetenschap. Niet een nederlaag voor de levende God, maar een knechting van een zich machtig wanende mens. Honderd jaar tevoren, toen Babel nog onderworpen was aan Assur had Jesaja reeds gesproken het woord van de HERE der heerscharen: zie, er zullen dagen komen, dat alles wat in uw paleis is en wat uw vaders hebben opgestapeld tot op dezen dag, naar Babel zal worden weggevoerd. Niets zal er overblijven, zegt de HERE. En van uw zonen, die uit u voortkomen zullen, die gij zult verwekken, zullen ze nemen, om hoveling te zijn in het paleis van den koning van Babel. (Jes. 39 : 6, 7).

Waarlijk dit overkwam Juda naar het woord des HEREN, die het van zijn aangezicht wilde wegdoen, wegens alle zonden die Manasse gedaan had, en ook wegens het onschuldig bloed dat hij vergoten had; hij had immers Jeruzalem gevuld met onschuldig bloed. De HERE wilde dat niet vergeven (2 Kon. 24 : 3, 4).

De HERE regeert; Hij brengt over Juda al de woorden van het verbond, dat Hij geboden had te houden, maar dat zij niet hebben gehouden (Jer. 11 : 8).

Zou Hij vandaag anders handelen?

Babels macht doet zich nog steeds gelden. (Openb. 17). Wel is het ten ondergang gedoemd, maar het zal tot het eind toe de last des HEREN moeten volbrengen, tot tuchting van wie niet wil horen.

Gods leger

Zoals Jesaja heeft gezegd zo is het gebeurd. Uit het koninklijk geslacht en uit de edelen zijn er einigen genomen om hoveling te zijn in het paleis van den koning van Babel. Onder hen waren Daniël, Hananja, Misaël en Azarja, jonge mannen. Hun leeftijd wordt niet genoemd, maar Daniël is 70 jaar later nog rijksbestuurder. Hij moet dus nog erg jong zijn geweest. Uit wat bekend is over de opleiding tot hoveling destijds kunnen we vermoeden, dat deze jongens niet ouder zijn geweest dan 14 jaar.

Door Babels leger zijn ze meegevoerd om Babels koning te dienen: door de HERE zijn ze in Nebukadnezars hand gegeven om dienst te doen in het leger van de Godsregering.

Een drie-jarige opleiding moet dienen om deze Judeeërs om te schoonen tot Babyloniërs. Het begint met een naamsverandering en het gaat

gend aangespoord. Ze waren ertoe verplicht — want het zou een schande voor de gastheer zijn, als ze zijn gastvrijheid zouden verachten; en ach, hun arme hoofden. Maar ze waren bezorgd, dat de wijn hun de zinnen zou benevelen: dat ze een ogenblik hun plaats zouden vergeten, hun onderworpen houding zouden verliezen; dat ze een ogenblik zouden vergeten dat heel dit volksfeest maar spel was: een koninklijke gril, die voor elke schobbejak een heet examen werd. Die hem het hoofd kon doen verliezen — in elke betekenis!

De koning keek opnieuw uit het venster en zag zijn hele voorhof vol arme burgers. Ze vierden feest — maar zonder echte vreugde. Ze waren niet echt blij om het koninklijk gebaar van gulheid — ze stonden blijkbaar liever aan de keukenhekken: om de overschotten op te vangen, eer deze op de grond kwamen. De koning zag dat opeens met de nuchterheid van iemand, die zo lang gedronken heeft dat hij geen drank meer kan zien. Jazeker, hij zag het helder: dit was geen blijheid. Dit was precies dezelfde gedwongenheid, die al de adellijke hielenlikkers in de ban hield.

De koning beseftte, dat hij de enige was, die feest kon vieren vanwege de pret van het feest. Maar zijn hofkliek kon dat niet. Die feestte alleen op bevel. En het arme stadsvolk kon ook al geen feest vieren van binnen uit. Die lieden stonden evenzeer onder zijn vorstelijke dwang. De koning begreep het spreekwoord: vrijheid blijheid!

Toen voelde de koning zich gruwelijk eenzaam. Op het toppunt van zijn despotisme bleek, dat hij 181 dagen lang een eenmansfeest had gevierd. Hij vond er niets meer aan. En hij verzoon een nieuwe gril, een vorstelijke gril van groot formaat. Hij gaf een bevel uit: dat de feesthoudende menigte in de voorhof vrij zou zijn om te drinken — of niet te drinken; vrij om te eten — of niet te eten; vrij om zich in de speeltuin te amuseren — of aan de keukenhekken op de overschotten te wachten. „Geen dwang”, sprak de koning met nadruk tegen zijn ministers — „ik wil dat al mijn gasten precies doen, wat ze zelf wensen!”

—o—

U zou willen weten of het volk in staat is geweest, deze ongelofelijke gril te honoreren? Of het die vrije fantasie kon opbrengen, die nodig is om alle realiteit te vergeten en gewoon dol van uitgelatenheid te zijn, verrukt om het verlies van alle onderworpenheid, van alle maskers, van alle taboes en plichtjes en verplichtingen? Om gewoon... zichzelf te mogen zijn?

Ja, wie zou dat niet willen weten! Jammer, de rest van dit feest is niet opgeschreven. De koning kreeg namelijk een nieuwe gril — iets met vrouwen of zo — en daarom werd de dwang weer van stal gehaald. Jammer. Anders zouden wij geweten hebben of een volk, dat gewend is onder despotisch regiem te staan, zonder dwang... in leven kan blijven. Of wij zonder dwang „onszelf” zouden kunnen zijn. En of we

„zelf” eigenlijk wel iets zijn, wanneer de dwingende structuren om ons heen wegvallen.

Dat koninklijk gebod, die despotische regel: „geen dwang — ieder mag doen wat hij wenst”, is eigenlijk een psychologische stunt uit de superklasse. Het doet denken aan de Egyptische reformator Amenhotep IV, zich noemende en schrijvende Achnaton. Ook deze vorst heeft, zij het een duizend jaar eerder, over de Nijlbronnen geheerst. Ook deze heeft ver buiten eigen tijdsbestek gekeken. Deze beide vorsten hebben een ogenblik getracht, om de wereld, de verhoudingen, de rangen en standen, de hele mensheid te veranderen. Beiden hebben zij hun schouders gezet onder de onmenselijke opgave: de mensheid waarlijk vrij te maken; vrij van onderdanigheid, vrij van dwang, vrij van taboes, van geboden, van gewoonten, van wetten en inzettingen. Het is beiden niet gelukt. De ene vorst, Achnaton, is jong ondergegaan in een zee van bloed en tranen. De andere, Ahasveros, heeft zijn troost bij de vrouwen gezocht. (Die laatste onder dwang natuurlijk. Maar hij — evenzeer onder dwang.)

Het is opmerkelijk dat in heel het boek, waarin deze vorst optrad — hij is die Ahasveros, die over honderdzevenentwintig gewesten van Indië tot Ethiopië regeerde — geen enkele maal de naam van Jahwe voorkomt. U zou kunnen vragen, om welke reden het boek Esther tot de canon van de bijbel is gerekend. Misschien is dit een antwoord: omdat het boek ons duidelijk maakt, dat de mens buiten Gods genade nooit werkelijk vrij, ongedwongen kan zijn. Geen koninklijk decreet, in 127 talen vertaald, maakt een volk vrij. Geen Aziatisch of Egyptisch despoot maakt zijn volk vrij. Vrij van de tyrannie, die het het hart doorwondt.

—o—

„Geen dwang”! Wat is deze vrome wens talloze malen geuit. Door kinderen, die zich thuis niet ongedwongen mochten bewegen. Door ondergeschikten, wier menselijkheid altijd gekneed en geknoeid werd door hun heersers. Door een mensheid, die zijn verloederde vorsten zat was en schreeuwde: geen dwang, ni Dieu, ni maître! Door gehele volkeren, die eens in het jaar in het carnaval hun eigen maskers laten vallen en vreemde maskers opzetten. Door kerkmensen, die elke poging om vrij te staan in de vrijheid, waarmee Christus hen heeft vrijgekocht, bespioneerden; die telkens weer gedwongen werden in het benepen kerkelijk gareel. Door denkers en dichters, door arbeiders en bazen, door krantenlezers en toevallige kerkbezoekers, door geleerden en kinderen moet talloze malen gebeden zijn: om Gods wil, geen dwang!

Hoe zou ons leven één groot, eindeloos feest worden voor God de Heere, als we in Zijn voorhoven Hem dienen mochten zonder vrees. Als slechts ons dankbare hart ons mocht bewegen. Als we voor Hem mochten zingen en spelen, lachen en wenen, dansen en juichen — omdat we het niet kunnen laten. Vrij. Onbespioneerd. Zonder dwang.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

verder met onderwijs in de geschriften en de taal der Chaldeeën. Abrahams zonen terug in het land dat hun vader op Gods bevel moest verlaten. Niet slechts Davids huis wordt vernederd, ook Abrahams verkiezing wordt aangetast. Dat is althans de opzet. Maar Babels toelag mislukt door de eenvoudige gehoorzaamheid van deze jonge mensen. Ze dragen hun nieuwe namen en ze volgen het heidens onderwijs, maar ze blijven trouw aan het verbond.

Ze saboteren niet en worden niet opstandig; ze buigen mee onder het oordeel, dat komt over Gods volk. Maar ze verzoeken beleefd verschoond te mogen blijven van spijs en drank, waardoor ze verontreinigd zouden worden. En ze vertrouwen op de macht van God, die hun eenvoudig voedsel zo kan zegenen, dat zij niet minder zullen gedijen dan allen die het koninklijk dieet gebruiken.

Zo vormen zij het leger Gods. Want wel wordt Israël getuchtigd, maar God blijft trouw aan Abraham en David. Er is een toekomst voor het volk van God. Door deze knapen maakt de HERE al de wijzen, de geleerden en bezweerders dezer wereld beschaamd.

En als de tijd gekomen is dat Kores Babels macht ten einde brengt blijft Daniël nog aan het hof.

Ik denk nu aan het woord van Jezus: Wie in zeer weinig getrouw is, is ook in veel getrouw. (Luc. 16:10). Als deze jongens door de knieën zouden zijn gegaan voor lekker eten en drinken, hoe zouden ze dan de vuuroven en de leeuwenkuil hebben kunnen trotseren? Laten we het maar steeds bedenken, de jongen en de oude: Dagelijkse gehoorzaamheid, in de gewone dingen van het alledaagse leven, is de kracht van Gods strijders. Daarin wordt de wereldmacht overwonnen.

DANIËL II

Falende wijsheid

Koningen hebben het niet gemakkelijk. Als ze tenminste hun ambt

ernstig nemen en niet leven in een stemming van: Na ons de zondvloed.

Salomo heeft, zo jong als hij was, begrepen dat er niets van zijn koningschap terecht zou komen, als hem de wijsheid zou ontbreken. En hij ontving wat hij begeerde, omdat hij het zocht bij de levende God.

En als Salomo reeds kon spreken over een groot volk, dat niet te tellen of te schatten is vanwege de menigte, hoe moeten dan de heersers van de oude wereldmachten zich kwijten van hun regering?

De Farao's hebben zich omringd met tovenaars en mensen die in alle wijsheid waren onderwezen. Ook Nebukadnezar heeft zijn wijze mannen om hem bij te staan, specialisten in alle takken van wetenschap en kenners van de goden en de sterren. Geleerden en bezweerders, tovenaars en Chaldeeën. Mensen, die er zich op beroepen dat ze dromen kunnen uitleggen en allerlei voortekenen kunnen duiden. Mannen die niet, zoals vele modernen, wetenschap en godsdienst hebben gescheiden, maar die, met alle gebrek, maar al te goed verstaan dat mensen zonder goden helemaal nergens zijn. Nu echter blijkt, dat de wijsheid

dezer wereld verlegen staat. Nebukadnezar legt hun voor een zaak van het allerhoogste belang: De toekomst van zijn rijk (vs 29). Hoe belangrijk hij de droom acht die hij heeft gehad, blijkt uit de proef die hij met zijn raadgevers neemt. Hun betrouwbaarheid moeten ze tonen door niet slechts een droomuitleg te geven, maar ook de droom zelf te vertellen. Ze beroemen zich toch inzicht te hebben in verborgenheden?

Ook de straf die hen zal treffen als ze falen doet zien hoezeer de koning deze droom hoog opneemt.

Ze staan voor het blok. Als enige uitweg zien ze nog de verontschuldiging, dat wat de koning vraagt iets ongehoords is, te zwaar voor welk mens dan ook. Alleen de goden, die echter niet bij de stervelingen wonen, kunnen aan deze eis voldoen. Heel hun pretentie, dat zij bijzondere wegen naar de godenwereld hebben geven ze in feite prijs, in de hoop hun leven te zullen redden. Goden, die niet bij de stervelingen wonen. Maar dan zijn stervelingen ook echt stervelingen? Wie zal hen redden van de dood?

Vervolg van pag. 123

Amsterdams kerkelijk verleden

ter gaan, want men kon de standen toch niet gezamenlijk onderwijzen (p. 96)? Op de preekstoel kwamen de simpele evangelieverhalen niet aanbod: liever diepzinnig allegoriseren over de brief aan de Hebreëen of de Openbaring van Johannes (p. 81). Zo ging de preek over de hoofden van de eenvoudigen heen, maar de tucht bereikte hen wel, juist hen, want dronkenschap, diefstal en onzedelijkheid werden alleen bestraft in de armen (p. 38). De gewone zielszorg in het huisbezoek bleef achterwege (p. 97). Geen wonder dat bij de bedeeden geestelijk verval intrad. Een onderzoek in 1717 wees al uit, dat in tal van gezinnen geen bijbels te vinden waren (p. 133). En toch moet het kerkvolk aan die stelselmatige verwaarlozing weerstand hebben geboden. Sommigen weken uit naar de secten (p. 60), anderen hielden vol in de hervormde kerk. Stond het in 1737 op de Dam niet zwart van de mensen, die in spanning verwachtten welke keus de kerkeraad in de bestaande predikantsvacature zou doen (p. 73)? Tegenwoordig loopt geen Amsterdamse mensenmassa daarvoor de huizen uit, al zou Lammers in eigen persoon zich beroepbaar stellen op artikel acht. Toen zat er nog leven in die Amsterdamse kerkgemeente.

Enals dat juist zo duidelijk blijkt bij de beroeping van een predikant, lijkt het aannemelijk dat voor de gemeente de preken toch nog wel iets betekenden. Zou ze dwars door alle theologische spitsvondigheden heen daar niet een boodschap in beluisterd kunnen hebben? Evenhuis is nogal kritisch over de achttiende-eeuwse prediking. Ze miste bevestigelijkheid, ze zweeg bijna over de praktijk van het christelijk leven, ze zinspeelde nooit op actuele politieke gebeurtenissen. „Ons oordeel moet luiden dat (deze preken) de kerk meer kwaad hebben gedaan dan vele tegen de kerk gericht geschriften” (p. 83). Als dat waar is, en ons oordeel zo moet luiden, was het voor deze dominees beter geweest als ze nooit geboren waren. Maar moet het dan echt? Deze predikanten verkwesten hun scherpzinnigheid aan gekunstelde allegorieën — maar ze durfden moeilijke bijbelboeken open te staan, die honderd jaar eerder voor de gemeente altijd gesloten bleven. Ze brachten geen politieke kwesties op de preekstoel — maar ze herinnerden zich misschien ook dat honderd jaar eerder Smout uit de stad was verbannen omdat hij het wel had gedaan. Of zouden ze begrepen hebben dat een preek niet actueel is omdat ze aan de laatste televisieuitzending herinnert, maar omdat ze ons bij het televisie kijken weer in gedachten komt? Het verwondert mij ook dat Evenhuis hier zo scherp is, want hij heeft veel begrip voor de eenzijdigheid van

sectarische geesten, die tegen dreigende eenzijdigheden van de orthodoxie protesteerden (p. 64). Heel mooi, maar waarom dat evenwicht dan niet nagestreefd als het gaat om de orthodoxe predikers zelf?

Dat streven zou ook meer in overeenstemming zijn met de geest van het boek. Evenhuis neemt de achttiende-eeuwse predikanten graag in bescherming, bij voorbeeld tegen Groen van Prinsterer en Knappert, die hen dom en oneerlijk genoemd hebben, op grond van „een enkel vrij onbelangrijk en ook bevooroordeeld spectatoriaal geschrift” (p. 8). Evenhuis vestigt op dat geval speciaal de aandacht in zijn woord vooraf, en daarom wil ik er ook even nader op ingaan.

Knappert beroept zich voor zijn ongunstige mening op een spectatoriaal geschrift. Wat zijn eigenlijk spectatorialia geschriften? We zullen ze het beste vergelijken met opinie-weekbladen. Die kunnen natuurlijk onbelangrijk of bevooroordeeld zijn, maar Knapperts bron, de Philanthrope, staat niet zo heel laag aangeschreven. Ondeskundig in kerkelijke zaken was ze evenmin: een van de schrijvers was tenminste een theoloog, Cornelis van Engelen. Wat zegt dit blad nu over de domheid van de dominees? Als een smid zijn moker te zwaar vindt, een kleermaker zijn schaar, of een knopenmaker zijn naald, dan legt hij zijn gereedschap neer en wordt predikant, tot blijdschap van het onwetende grauw. Er volgt nog meer van gelijke strekking, alles bij Evenhuis (p. 70) woordelijk geciteerd uit de Philanthrope. Alleen, de philanthropen hebben dit beslist niet zelf bedacht, want het hele citaat is letterlijk overgenomen uit een niet zo onbekend boek van oudere datum, de Groninger Naamstudent, in 1737 uitgegeven door de later vermaard geworden strijder voor de orthodoxie, Petrus Hofstede. Hofstede studeerde nog toen hij dat boekje schreef, en het is wel zeker dat hij het heeft over zijn werkelijke medestudenten. Groninger van die tijd konden de oud-smidsgezel en de gewezen knopenmaker wel thuisbrengen. Hofstede heeft misschien wat bijgekleurd, maar niets helemaal verzonnen. Knapperts getuige is dus in feite niet een onbelangrijk spectatorial geschrift, maar een orthodox theoloog, die in Evenhuis' eigen boek een paar maal met lof vermeld wordt.

Met Groen ligt het geloof ik niet veel anders. Hij verwijt de predikanten van de achttiende eeuw dat ze nog wel de oude belijdenis ondertekenen, maar meer om de vrede met de oudere generatie te bewaren. Zelf zagen ze het als hun plicht, voorlopig bedekt, nieuwere theologische inzichten ruimte te verschaffen. Evenhuis meent dat deze beschuldiging geen steek houdt, en weer ontleend is aan een spectatorial geschrift. Nu is Groen in zijn handboek niet altijd precies na te rekenen, maar hier noemt hij toch zijn bron. Niet een spectator, maar de grote Geschiedenis van de hervormde kerk van Ypey en Dermout. Die twee negentiende-eeuwse kerkhistorici zijn bepaald niet onbevooroordeeld, maar precies in een aan Groen tegengestelde richting. Zij

schrijven met grote waardering over de doorbraak van „meer zuivere denkbelden” in de verlichte eeuw. Als voorbeeld noemen ze dan het Evangelisch Magazijn van 1774, dat wel de leer van de vrije genade op de voorgrond plaatste, doch zo, dat het niet missen kon of degenen die voor rede vatbaar waren zouden van allerlei wanbegrippen bevrijd worden. Dat verschilt niet zoveel met wat Groen schrijft: nieuwe wijn in oude zakken. Verstandige mensen overtuigen met gezonde redeneringen, onverstandigen gerust stellen met vertrouwde klanken.

Misschien maak ik hier wat veel werk van die twee gevallen. Ik doe dat alleen omdat het hier gaat om de keerzijde van Evenhuis' beste eigenschappen. Hij neemt de hervormde kerk graag in bescherming, als het moet ook tegen erkende autoriteiten. Hij durft dan met beslistheid op te treden, en ik zei zo even al dat juist die beslistheid het hem mogelijk maakt een werk van deze omvang te schrijven. Ze heeft zijn boek vaart gegeven, en dat is bijna altijd bevorderlijk voor de leesbaarheid. Hoe leesbaarder een

geschiedverhaal is, hoe beter het aan zijn doel kan beantwoorden. Dat Evenhuis in zijn vaart wel eens struikelt over Knappert of Groen van Prinsterer is hem veel gemakkelijker te vergeven, dan wanneer hij de Amsterdamse kerkgeschiedenis te boek gesteld had in de stijl van een jaartallenlijstje zonder eind. Wie weet hoeveel hout er gehakt, hoeveel water er geput moet worden eer een boek van deze omvang kan ontstaan, zal de schrijver bewonderen, die bij machte is het resultaat van al dat zwoegen zo rustig, zo duidelijk en zo onderhoudend in zijn geschiedenis weer te geven. Ieder die het wel meent met Amsterdam, de kerk en hun beider geschiedenis, moet wensen dat Evenhuis zijn verhaal in het nog te verwachten vijfde deel de waardige en passende afsluiting zal kunnen geven.

Dr R. B. Evenhuis,
Ook dat was Amsterdam, IV,
De kerk der hervorming in de
achttiende eeuw: de grote
crisis.
Uitg. Ten Have, Amsterdam
1974. Prijs f 35,—.

Stichting Anno 1970 voor Gereformeerde Kinderbescherming
en Maatschappelijk Werk te Utrecht.

Kinderbescherming en nog wat

Een dezer dagen bestaat de Stichting Anno 1970 voor Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk Werk 5 jaar; ze is een voortzetting binnen onze kerken van de Stichting voor Gereformeerde Kinderbescherming, die in 1952 in het leven werd geroepen, nadat op de Centrale Diaconale Conferentie te Kampen daartoe het besluit was genomen. Laatstgenoemde stichting had een belangrijke taak in samenwerking met diverse overheidsinstanties en particulieren op het terrein van de zgn. „justitiële” kinderbescherming. Zij was erkend als voogdij-, gezinsvoogdij- en reclasseringsinstelling. Er is veel en goed werk door deze stichting gedaan en geleidelijk aan kreeg zij bekendheid en waardering binnen de vrijgemaakte kerken.

De breuk, die in de jaren 1967/68 in deze kerken is gekomen heeft gevolgen gehad voor dit werk, waardoor, wij wat ons gedeelte betreft, weer van de grond af moeten beginnen en van een andere opzet moesten uitgaan, mede als gevolg van gewijzigde opvattingen bij de overheid op dit punt. Wij willen als stichting in deze nieuwe opzet zo vroeg mogelijk worden geïnformeerd omtrent problemen, die zich in bepaalde gezinnen tussen ouders en kinderen, bij kinderen persoonlijk of met bepaalde groepen van minderjarigen binnen de kerk voordoen, waardoor ook gemakkelijker en doeltreffender hulp kan worden verleend. In vele gevallen kan dan worden voorkomen, dat op dit terrein bestaande overheidsinstanties er bij moet worden betrokken of op den duur verplicht zijn in te

grijpen. Het is de bedoeling, dat de te verlenen hulp in eerste instantie op vrijwillige basis geschiedt. Daarbij kunnen (ook jongere) broeders en zusters worden ingeschakeld, met wie degenen, die hulp nodig hebben reeds een vertrouwensrelatie hebben of kunnen opbouwen.

Ons werk raakt dus enigermate uit de „justitiële” kinderbeschermingssfeer — hoewel wij hierin samenwerking met andere organisaties toch ook actief blijven — en richt zich meer op de „preventie”. Wij trachten ook de jongeren te stimuleren in deze richting voor elkaar en anderen werkzaam te zijn, zodat zij ook in die zin als gemeente van Christus kunnen functioneren; dit zou in de identiteit onzer kerken een belangrijk element kunnen gaan vormen.

Onze stichting ziet dan ook een groot gebied in het vlak van de „preventie” braak liggen.

In de eerste plaats wil de stichting enkele pleeggezinnen aantrekken (we hebben er al één), waarin enkele kinderen kunnen worden opgenomen, die thuis moeilijkheden geven of waarvan de ouders moeilijkheden hebben. Met name voor jonge kinderen is het intieme gezinsverband van belang. Naarmate de behoefte blijkt zullen hier naar aard en leeftijd in de toekomst onderscheidingen kunnen worden aangebracht; bovendien gaan onze gedachten uit naar kleine centra voor oudere jeugd (opvang en begeleiding).

In de tweede plaats hebben we een jeugdconsulent benoemd, die zich zal bezighouden met jeugdbescherming in de ruimste zin.

Zijn belangrijkste taak is voorshands:

- hulpverlening aan jongeren (en ook ouderen) bij individuele moeilijkheden,
- waar nodig stimuleren van de jeugd om mensen met moeilijkheden bij te staan,
- onderzoek doen naar de wijze waarop voor niet geïnteresseerde jongeren het jeugdwerk kan worden opgezet,
- desgevraagd advies geven aan kerken, die problemen met bepaalde categorieën jongeren niet tot een oplossing kunnen brengen.

Veel materiële en geestelijke problemen worden door de leden van de kerken zelf opgelost, in verscheidene gevallen, waar hulp nodig is, staan zij dikwijls machteloos; daarin wil de stichting nu advies en bijstand bieden. Zij wil zich met Gods hulp en zegen ten dienste stellen van onze christelijke gemeenschap, die daardoor nog meer dan thans het geval is naar buiten ook anderen zal kunnen helpen.

Contactadres:

Jeugdconsulent drs D. van der Molen, Socratesstraat 58, Apeldoorn. Tel. 05760-64609.

Dagelijks bestuurs:

Mr C. W. Bakker, voorzitter, Utrecht, tel. 030-513521.
Chr. Geerse, secretaris, De Bilt, tel. 030-763227.
M. Kats, penningmeester, Barendrecht, gironr. 2078430 t.n.v. de Stichting.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

De grondslag van het C.D.A. — van Bijbel naar Evangelie

Er zal wel niemand onder onze lezers zijn die niet weet dat er dóór en in de A.R.P., de C.H.U. en de K.V.P. geworsteld wordt om tot een C(hristelijk) D(emocratisch) A(ppel) te komen en, zo willen het zeer vele, uiteindelijk tot een C(hristelijk) D(emocratische) P(ar)tij die alle protestanten en rooms-katholieke kiezers onder haar banner willen verenigen.

Het zal evenwel maar heel weinig lezers scherp voor de geest staan wat er tot nu toe allemaal gebeurd is om tot zo'n C.D.A. te komen.

Daarover heeft dr C. J. Verplanke in „Antirevolutionaire Staatskunde een bijzonder goed oriënterend artikel geschreven.

We geven het hier weer:

Degenen die het proces van totstandkoming van het Christen Democratisch Appel begeleiden, verdienen in bestuurlijk opzicht alle hulde. Met grote bekwaamheid en vastberadenheid weten zij de soms aarzelande partners — K.V.P., A.R.P. en C.H.U. — stap voor stap via samenwerking, appel en federatie te voeren naar het beoogde einddoel: de nieuwe Christen Democratische Partij, gepaard gaande met de opheffing van de drie bestaande partijen. Elke stap moet weer leiden tot de volgende stap en elk besluit tot het volgende besluit.

Het begon officieel met een gemeenschappelijk urgentieprogramma 1971-1975 van de drie partijen, door het A.R. Partijconvent

aanvaard op 12 december 1970. De volgende stap was een resolutie waarin werd aangedrongen op honorering van de samenhang tussen de drie partijen, door de A.R. Partijraad aanvaard op 30 september 1972. Daarna deed de aarzeling haar intree: op 23 juni 1973 was in de A.R. Partijraad stemming nodig (170 tegen 38) voor de aanvaarding van een resolutie waarin werd uitgesproken, dat de drie partijen moeten streven naar een samenwerkingsverband, terwijl voorts werd besloten het C.D.A. op te richten. Weer een stap verder ging het (op 15 december 1973 door de A.R. Partijraad genomen) besluit, het C.D.A. als „groeimodel” te aanvaarden. De aarzeling zet zich hier voort: 37 van de 172 leden stemden tegen. Een meerderheid van 76 tegen 72 leden bleek niettemin het besluit toch niet helemaal te vertrouwen: met die stemverhouding werd een uit de vergadering opgekomen motie aanvaard, waarin duidelijk werd uitgesproken, dat het C.D.A. een federatie zou dienen te zijn. Pogingen om er een C.D.F. (federatie) van te maken, mislukten echter; het woord Appel — whatever that may be — bleef gehandhaafd. En de laatste stap tot op heden is dan de aanvaarding (op 14 december 1974 door de A.R. Partijraad) van de statuten van het C.D.A. als federatie, zij het dat in een (uiteraard officieel tot niets verbindende) bijlage bij de ontwerp-statuten al werd aangegeven waartoe een en ander zal moeten leiden: een politieke partij als eenheidsorganisatie.

De gehele procedure is enigszins te vergelijken met een treinreis. Bij iedere wissel wordt even gestopt om de passagiers er van te overtuigen, dat, nadat de vorige wissel was omgezet, omzetting van ook deze wissel niet achterwege kan blijven. Enkele passagiers stappen dan uit en rijden niet verder mee (zo laatstelijk Prof. dr A. C. Drogendijk Sr.); de overigen zien, hetzij met enthousiasme, hetzij met aarzeling, bij een volgend station hun treinstel aangehaakt aan twee andere treinstellen en tenslotte zal men aankomen bij het eindstation, waar ieder zal worden verzocht nu over te stappen in één ander treinstel, dat der Christen Democratische Partij. Een aantal zal dit wellicht weigeren, maar naar de verwachting der treinbestuurders staan op dit station zo vele andere enthousiaste reizigers gereed om in de nieuwe trein te stappen, dat het aantal zittenblijvers kan worden verwaarloosd.

Hun die bezwaren hebben tegen de koppeling der treinstellen, wordt het makkelijk gemaakt: voor hen rijdt voorshands een afzonderlijke wagon op enige afstand achter de trein aan. Immers volgens art. 5 der Statuten zijn de leden der A.R. Partij automatisch lid van het C.D.A., maar de toelichting deelt mede, dat wie wel lid van de A.R.P. wil blijven, maar niet als lid van het C.D.A. wil worden beschouwd, zulks aan het partijbestuur kan melden. Zo wordt het C.D.A.-lidmaatschap een soort Kalkar-heffing, waarvan men op grond van gemoedsbezwaren kan worden ontslagen, zonder dat het project zelf daardoor ook maar enigszins in gevaar komt.

Op het station van 14 december 1974 ben ik onraad gaan ruiken, niet sterk genoeg om uit te stappen, niet zwak genoeg om mij zwiingend verder te laten vervoeren. Dat onraad betreft artikel 2 van de C.D.A.-statuten, waarboven weliswaar geschreven staat „grondslag” — een vaste basis waarop men staat, blijft staan en bouwen kan — maar waarin sprake is niet van een kenbron, maar slechts van een „richtsnoer” — een leidraad die alleen de richting aangeeft. Het is een nuance-verschil, misschien zonder betekenis, maar het zet wel aan het denken.

Aanvankelijk behelsden de (op 3 april 1879 vastgestelde) Statuten der A.R. Partij geen andere grondslag dan „de gemeenschappelijke erkenning” van het Program van Beginselen waarvan art. III de belijdenis van „de eeuwige beginselen die ons in Gods Woord geopenbaard zijn” bevatte.

In 1955 kwamen officiële statuten tot stand waarvan art. 2 de grondslag aldus formuleerde: De A.R. Partij aanvaardt de Heilige Schrift als kenbron der waarheid en als richtsnoer, ook voor het staatkundig leven. Zo luidt de grondslag nog steeds. Er is sprake van de Heilige Schrift, een niet voor tweërlei uitleg vatbaar gegeven.

In 1966 werd de term Evangelie geïntroduceerd. In het program van actie 1967-1971 werd de ondertitel Evangelische Volkspartij opgenomen, bedoeld als nadere, meer aanspreekbare aanduiding. Ten Partijconvent van 23 december 1966 waren er nog al wat twijfels: sommigen vreesden identificatie van het Evangelie met de activiteiten der partij, anderen waren huiverig voor de achtergrond van deze term en slechts met 81 tegen 51 stemmen werd de ondertitel aanvaard. Sindsdien is het woord „Evangelie” in de politieke discussies de termen „Heilige Schrift” en „Gods Woord” geleidelijk gaan verdringen. Begrippen als „evangelische inspiratie” en „evangelisch radicaal” of „radicaal evangelisch” kwamen in zwang en woorden als „Schriftuurlijk” of „reformatorisch” verdwenen naar de achtergrond. Nogmaals: nuance-verschillen misschien zonder betekenis, maar ze zetten wederom wel aan het denken. Het is immers niet voor het eerst in de geschiedenis, dat de term „evangelisch” opgeld is gaan doen. In de vorige eeuw was sprake van de Groninger school (van Hofstede de Groot) die zich gaarne „evangelisch” liet noemen. Zij was afkeurig van een welomschreven belijdenis en wilde de nadruk leggen „niet op de leer, maar op de Heer”. Zij stond kritisch tegenover de Bijbel, waarvan zij de Evangelien het belangrijkste achtte. Dat de zonde een breuk met God betekent; dat de mens in Adam is verloren gegaan en „der verdoemenis deelachtig”; dat Gods toorn slechts door voldoening aan Zijn recht, d.w.z. door de dood van Zijn Zoon, kan worden weggewonnen — dat alles werd van minder betekenis geacht. De heiliging van de mens kreeg de nadruk; met Erasmus voelde men zich meer verwant dan met Calvin; en — om het in een in onze kring actuele terminologie te zeggen — over het hiernummaals had men meer zorg dan over het hiernamaals.

Het woord „Evangelie” is nu ook in de Statuten van het C.D.A. geïntroduceerd: het C.D.A. aanvaardt het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen. Tegen deze formulering is in .a.r. kring al tijdig geëxponeerd.

Allereerst bestond de — met name door uitlatingen uit K.V.P.-kring gevoelde — vrees, dat er naast het Evangelie ook voor andere uitgangspunten ruimte zou zijn in het C.D.A. De A.R. Partijraad van 23 juni 1973 gaf van die vrees duidelijk blijk. Eerst aanvaardde hij — met 116 tegen 80 stemmen — een amendement, waardoor de voorgestelde resolutie werd aangevuld met de eis, dat het nieuwe samenwerkingsverband zich zou laten „gezeggen door de verplichtende norm van het evangelie, zodat er geen sprake kan zijn van gelijkwaardigheid van andere inspiratiebronnen”. Niettemin bleek er ook nog behoefte te bestaan aan een — met 170 tegen 38 stemmen aanvaardde — motie waarin het partijbestuur opdracht kreeg „er bij het bestuursorgaan van het C.D.A. op aan te dringen dat in de statuten duidelijk tot uitdrukking komt dat er slechts sprake is van één uitgangspunt, n.l. het Evangelie van Jezus Christus”.

In de resolutie van 15 december 1973 vindt men niettemin dat enig uitgangspunt niet expressis verbis terug. Ondanks uit de vergadering gerezen bezwaren werd besloten, dat in de statuten van het C.D.A. o.a. diende te worden opgenomen, dat het C.D.A. het Evangelie aanvaardt „als richtsnoer voor het politiek handelen”. En toen op 14 december 1974 de tekst van de statuten voorlopig werd vastgesteld door de A.R. Partijraad werden pogingen om het Evangelie als enig richtsnoer te aanvaarden, met 101 tegen 83 stemmen verworpen. Misschien is de aanvaarde tekst duidelijk genoeg, maar de weigering om de dan wellicht vermeende onduidelijkheid weg te nemen door het woord „enig” er in op te nemen, zet wederom wel aan het denken. Een ander bezwaar betreft het woord „Evangelie” zelf.

Voor de nazaten van Groen van Prinsterer is dat een volstrekt gelijkwaardig synoniem voor „Bijbel” of „Heilige Schrift”. Als men dan echter voorstelt het woord „Evangelie” te vervangen door het synoniem „Bijbel”, „Gods Woord” of „Heilige Schrift” dan is het merkwaardig, dat zulks op zoveel verzet moet stuiten. In het prae-advies op daartoe sterkkende amendementen wordt een beroep gedaan

op de gangbaarheid en verstaanbaarheid van het woord „Evangelie”, waarvan overigens nog eens met nadruk wordt verklaard, dat het hierbij gaat om „de gehele Bijbel”.

Ook die weigering zet aan het denken. Want voor een aantal Christenen moge inderdaad sprake zijn van een gelijkwaardig synoniem, voor een groot aantal anderen is die gelijkwaardigheid er beslist niet.

Allereerst zijn er degenen die onder het „Evangelie” niet de formele maar de materiële boodschap van de Bijbel verstaan. Voor hen is het gebruik van dit woord een verbetering. Dat houdt in, dat anderen het dan terecht als een reductie van de Bijbel gaan beschouwen.

Vervolgens zijn er — met name in Rooms-Katholieke kring — die onder „Evangelie” meer verstaan dan de Bijbel (inclusief de apocriefe boeken!). Voor hen is de Bijbel slechts één kenbron van de Waarheid. Het Evangelie omvat echter ook de leer der Kerk, tot uiting komende in encyclieken, mandementen en concilie-uitspraken — een leer waartegen menig Protestant fundamentele bezwaren heeft. Dat houdt in, dat voor een aantal onzer het woord „Evangelie” een ontoelaatbare uitbreiding van het begrip „Bijbel” inhoudt.

Alle drie die zienswijzen moeten zich nu in het woord „Evangelie” vinden. Ik voorzie — en als overtuigd Groeniaan hoop ik het ook! — dat daarover tal van botsingen zullen gaan ontstaan. Voor de zonen der Calvinistische Reformatie is de „grondslag” van het C.D.A. daarmee eigenlijk onaanvaardbaar geworden. En het verheugt mij in grote mate, dat de C.H. Unieraad deze zaak nog eens kritisch gaat bestuderen. Daar zag men op 14 december 1974 in het woord „Evangelie” voorshands een verschraling en vermagering van de grondslag en vreesde men terecht, dat het loslaten van het woord „Bijbel” de deur openzet voor een vermaatschappelijkt evangelie, dat als instrument wordt gebruikt voor allerlei vernieuwingstheologie. De knappe strategie der vaders van het C.D.A. zal het de C.H.U. overigens bijzonder moeilijk maken, wijziging aan te brengen in de door de beide andere partners reeds aanvaarde statuten.

Het komt mij voor, dat de A.R. partijtrein nu een beslissende wissel is gepasseerd. Van hun passagiers wordt thans gevraagd, dat zij tevens deel gaan uitmaken van een organisatie, over de grondslag waarvan gerechtvaardigde twijfels bestaan. Mij dunkt, dat men dat het geweten van althans een minderheid niet mag aandoen.

Het enig aanvaardbare alternatief is een federatie, die met de vagere grondslag van „het Evangelie” kan volstaan, mits een duidelijke doelstelling aanwezig is, en waarbij zich kunnen aansluiten ook andere christelijke partijen (S.G.P. en G.P.V.) zonder dat zij haar reformatorische identiteit geweld behoeven aan te doen.

Maar onze elders georganiseerde reformatorische broeders zijn helaas uit onze gezichtskring verdwenen. Zelfs hun namen worden niet meer genoemd. Is dat soms een gevolg van de verschuiving van het „sola Scriptura” naar het „Evangelie als richtsnoer”?

Het is voor hen die zijn gepikt en gemazeld in een partij welke is voortgekomen uit en zich van meet af heeft gebaseerd op de beginselen der Calvinistische Reformatie, en ontmoedigende situatie geworden.

Hoe het verder met de C.D.A. zal gaan blijft nog in de toekomst verborgen.

In ieder geval zal men wel moeten bedenken dat er een massa rooms-katholieken zijn die het verband tussen het christelijk geloof en de politiek principieel **ontkennen** en daarom o.a. naar een „open partij” streven.

En voorts is van belang een duidelijk antwoord te krijgen op de vraag waarom men toch de voorkeur geeft aan het „Evangelie” boven de „Heilige Schrift” of „Gods Woord” ter aanduiding van de grondslag (?), de norm?, het uitgangspunt (?) de inspiratiebron (?) van de politiek.

Kerknieuws

Utrecht-Centrum — Op 10 febr. jl. werd er een samenspreking gehouden tussen enkele kerkeraadsleden van onze gemeente en die van de Chr. Geref. Kerk. Er werden in dat gesprek ten aanzien van de organisatie en uitbouw van de samenwerking verschillende punten aan de orde gesteld.

1. **Evangelisatie.** Er is reeds besloten om in september a.s. te starten met 'n koffiëbarproject waar aan door jongelui van beide kerken meegewerkt zal worden. Verder denkt men aan de oprichting van een „lektuurtafel”, waarbij ook de Gereformeerde Bond in de Herv. Kerk betrokken zal worden. Voorts zullen beide kerken samenwerken in de zgn. „Bezig met U” diensten.

2. **Jeugd.** De gelegde contacten tussen de jeugdouders zullen worden verstevigd. Het combineren van een aantal jeugdclubs is zeer aan te bevelen mede in verband met het gebrek aan leiders. Tot slot zal men zoeken naar een combinatie van activiteiten in het kader van de zending en een Pinksterweekend.

3. **Katechisatie.** De vraag is gesteld of er naast De Meern ook op andere plaatsen gezamenlijk katechisatie of bijbellessen gegeven kunnen worden. Dit onderwerp wordt door beide predikanten nader bekeken.

4. **Kontakt via de wijken.** Er zijn plannen in voorbereiding om een gezamenlijke wijkavond te houden, die een groter gebied dan alleen De Meern omvat. Juist op dergelijke avonden is er de mogelijkheid om elkaar beter te leren kennen.

5. **Studentenpastoraat.** Men zal nagaan wat men in dit verband gezamenlijk kan ondernemen bijv. bijeenkomsten met studenten, die elke veertien dagen worden gehouden.

6. **Gezamenlijke diensten op feestdagen.** Een voorstel om op Hemelvaartsdag een gezamenlijke dienst te houden is verworpen gezien de te verwachten geringe belangstelling voor deze dienst. Vastgesteld werd, dat het voor „kanselruil” nog te vroeg is. De gehele zaak van de samenwerking moet groeien, niet alleen tussen de kerkeraaden, maar vooral ook tussen de leden van beide kerken. In dit verband is er ook nog gewezen op de gemeentedagen, die de Gereformeerde Kerk („buiten verband”) houdt. Op deze dagen is er een gezamenlijke maaltijd en veel gelegenheid voor kontakt.

7. **Mededelingenbladen.** De wederzijdse mededelingenbladen zullen worden uitgewisseld. De volgende vergadering is vastgesteld op 1 september a.s.

Jeugdontmoetingsdag 1975 — Onder de oproep „Kom es aan het Woord” zal de jeugd op Hemelvaartsdag (8 mei) bij elkaar komen in Zwolle in de Zuiderkerk aan de Zuiderkerkstraat hoek Van Karnebeekstraat. Uitvoeriger mededelingen volgen volgende week in dit blad.

Sliedrecht — Het adres van de kerkeraad is met ingang van heden: ds A. H. Algra, Rembrandtlaan 185 te Sliedrecht. Tel. 01840-3081.

Groningen — Het adres van de scriba van de Tehuisgemeente Groningen is gewijzigd in: C. van Leeuwen, De Waterkant 20, Tynaarlo (post Vries), tel. 05921-2103.

Nieuws uit breder kring

Sola Scriptura

Op de openbare vergadering van woensdag 23 april a.s. van „Sola Scriptura”, het Utrechtse dispuut van de C.S.F.R., zal ds A. Moerkkerken D.V. een lezing houden over „En wordt deze wereld niet gelijkvormig” De vergadering, die begint om 19.30 uur, wordt gehouden in Cunera, Nieuwe Gracht 32 in Utrecht. Belangstellenden zijn van harte welkom.

● Het Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis, hoop op zaterdag 19 april a.s. in het Berghotelpaviljoen, Utrechtseweg 225 te Amersfoort, in jaarvergadering bijeen te komen.

Aanvang morgenvergadering 10.30 uur. Na afhandeling van enkele huishoudelijke zaken, hoopt in de morgenvergadering te spreken drs G. van Leijenhorst. Onderwerp: „Is het christelijk onderwijs in gevaar?”. Vanwege de actualiteit van het onderwerp, heeft het bestuur besloten de middagvergadering geheel te bestemmen voor de bespreking van het onderwerp.

Allen die de voortgang van het Christelijk onderwijs, op de grondslag van Gods Woord en de Belijdenis der kerk, voorstaan en willen steunen, worden opgewekt deze belangrijke vergadering bij te wonen.

Enschede-Noord (Gereformeerde kerk - „binnen verband”) Uit de kerkeraad van 25 maart 1975: „De (zendings)commissie is van oor-

deel, dat in de eigen gemeente de zendingsliefde wat terugloopt. Enkele graadmeters waren de bevestiging van ds Haak op 9 jan. 1975, in welke dienst de opkomst van de gemeente vrij gering was, alsmede de in januari jl. gehouden zendingsavond. Ook op deze avond was de opkomst vrij gering. De commissie heeft in studie enkele plannen om de zendingsliefde weer aan te wakkeren.

Oostduitse christenen — Onder de christenen in de DDR bestaat de vrees, dat in juni op de aanstaande partijdag van de SED, de communistische partij in dat land, nieuwe richtlijnen aanvaard zullen worden voor de verhouding van kerk en staat. Deze nieuwe uitgangspunten zullen, naar wordt gevreesd, meer met de Sowjetlijn overeenkomen en zouden derhalve wel eens het eind kunnen inluiden van de liberale houding van de autoriteiten in de DDR tegenover de kerk. Mogelijk zullen de kerken hun officiële rechtsbasis verliezen en tot verenigingen verklaard worden, waarbij dan tevens de mogelijkheid voor de staat geschapen wordt vrij willekeurig in het kerkelijk vermogen in te grijpen. Dat kan als gevolg hebben, dat een einde gemaakt wordt aan onderdelen van het nu nog bloeiende en veelvormige kerkelijk-pastorale werk onder de jeugd, aan het onderwijs en aan het medische werk van de kerk.

Handtekeningenactie van de Verontrusten — Het bestuur van „Schrift en Getuigenis”, de organisatie van verontrusten in de (syn.) gereformeerde kerken, houdt een handtekeningenactie. Deze moet uitlopen op een petitie aan de generale synode. De Verontrusten zijn van oordeel, dat vandaag het fundament van het geloof en van de kerk wordt aangetast. In de naam van vernieuwing worden de kerk en het geloof met afbraak en ondergang bedreigd. Nu de kerkeraad van Amsterdam blijkbaar kiest voor de „eer” van dr Wiersinga als dienaar des Woords tegenover de handhaving van de eer van Christus als waarachtig Offerlam en die keuze ook met een dreiging aan de synode begeleidt, kunnen wij, zo meldt het blad „Waarheid en Eenheid” niet anders dan daartegenover antwoorden met een actie, waarin gekozen wordt vóór de eer van Christus boven de

handhaving van dr Wiersinga in zijn eer als dienaar des Woords. Wij hopen de volgende week nog meer informatie over deze actie te verschaffen.

Op 24 april a.s. D.V. hopen wij met onze kinderen te gedenken dat we 40 jaar getrouwd zijn.

De Here spaarde ons voor en met elkaar.

Onze gevoelens bij dit gedenken worden vertolkt door Ps 103 vs 1-5 en vs 17.

W. J. Kroes
M. Kroes-
Stormmesand

Kreengoedweg 31,
Oostendorp-Elburg

Een vertrouwd (en goedkoop) adres
voor

GELD LENEN

Kantoor Spijkerboer - Elburg
(ook voor „moeilijke zaken”)

Meeuwenmaatstraat 5 - Tel. 05250-1751

BIJBELS DENKEN OVER ISRAËL EN DE KERK

door Mevr. E. W. Hiebendaal

Verzamelde bijbelstudien over het oude Israëlprobleem, zij geven tevens een oplossing betreffende de kwestie in het Midden-Oosten waarom en waartoe dit alles volgens Gods Woord gebeurt.

Uitgave:

De waarheid der Schriften Rotterdam.
1e bundel f 5,90, 2e bundel f 3,90,
3e bundel f 4,50.

Bij bestelling van de drie bundels gelijk, halve porto.

Giro 346974 Tel. 010-652972

Het kan nu nog!!!!

Een Bungalow bespreken voor de Pinkstervacantie.

Tot 21-6 en na 2-8 zijn er ook nog enkele Bungalow's vrij.

Eigen verwarmd Kinder- en Kleuterzwembad.

Camping en Bungalowpark

„Ackersate”

Harremaatweg 26, Voorthuizen
Telefoon 03429-1274

Te koop:

- Motorkruiser** met b.b.-motor, f 5.300,— (100% financ. is mog.)
- Sta-caravan** - modern - nieuw uitgevoerd en ingericht - geschikt voor perm. bewoning m. sta-plaats omg. Voorthuizen. f 27.500,—. (financ. is mogelijk).

SPIJKERBOER - ELBURG

Telefoon 0 5250 - 1751

Voor al uw
handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Slotlaan 220 - Zeist

Redaktieleden

Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Postbus 7176
te Amsterdam.
Redactie-assistent
K. Muller

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.